

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันภาษาอังกฤษทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในการใช้ เป็นสื่อกลางติดต่อกับคนต่าง ชาติต่างภาษา เป็นศูนย์กลางไปสู่โลกกว้าง สู่วิชาการอันกว้างขวางรอบ ๆ ตัวเรา การ ศึกษาทุกระดับจึงมีวิชาภาษาอังกฤษบรรจุอยู่ในหลักสูตร เพื่อเป็นวิชาการขั้นมูลฐานอันจะ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนและแก่สังคมด้วย การศึกษาจากวิทยานิพนธ์ที่มีผู้ทำไว้ ตลอดจนประสบการณ์ของผู้เขียนเอง ผลการเรียนภาษาต่างประเทศยังไม่ดีเท่าที่ควรแทบ ทุกระดับการศึกษา ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น ขาดเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ อุปกรณ์การสอน ห้องปฏิบัติการทางภาษา วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ และอื่น ๆ ที่ชี้ ถึงแนวความคิดของการ เรียนการสอนจะขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลายตัว หัวหน้าสายวิชาย่อมเป็นตัวจักรอันสำคัญยิ่งต่อการบริหารงานในโรงเรียนและคอยลงงานเป็น ส่วนรวม คุณภาพของการศึกษาจะปรากฏที่ตัวนักเรียน เป็นหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาที่จะ คอยดูแลเรื่อง การเรียนการสอนโดยใกล้ชิด เพราะหัวหน้าสายวิชาเป็นผู้ที่อาจารย์ใหญ่แต่งตั้งขึ้นให้เป็นผู้นำและบริหารงานด้านวิชาการในสายนั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และดำเนินงาน ให้ประสบผลดีตามความมุ่งหมาย ดร. พันธุ์ หันนาคินทร์^๑ ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของ หัวหน้างานว่า

กิจการใด ๆ ก็ตามจะดำเนินไปได้ด้วยดี ก็เพราะมีผู้ดำเนินการในกิจการนั้น ๆ ดำเนินไปตามเป้าหมายได้โดยถูกต้อง และรวดเร็ว เปรียบเสมือนการเดินเรือก็จะ

^๑ พันธุ์ หันนาคินทร์, ดร., หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : โรงพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒), หน้า ๓

ต้องมีบุคคลคอยดูแลให้ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่จะทำให้เรือเคลื่อนที่ไปได้ นั้น ได้ทำหน้าที่ของมันให้สอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดการเคลื่อนที่ไปตามความต้องการได้ ในการดำเนินงานของโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน จำจะต้องมีบุคคลผู้หนึ่งคอยจัดการดูแลให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินไปโดยพร้อมเพรียงและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ เป็นไปด้วยความรวดเร็ว เรียบร้อย และประหยัดทั้งกำลังงานและกำลังทรัพย์ แต่โดยละเอียดก็ตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้แล้ว

ดังนั้นหัวหน้าสาขาวิชาในฐานะผู้นำ และผู้บริหารงานด้านวิชาการต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม สามารถปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนได้ ต้องมีทักษะของความเป็นผู้นำ มีความคิดริเริ่ม มีทักษะของมนุษยสัมพันธ์ และต้องมีความรู้ดี จึงจะทำให้เป็นที่เชื่อถือและเชื่อมั่นของบุคลากรในโรงเรียนได้ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ซึ่งเน้นหนักทางด้านวิชาการ คุณลักษณะประการสำคัญคือ หัวหน้าสาขาท้องสามารถผลิตผลงานด้านการศึกษาของนักเรียนให้มีคุณภาพที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรวางไว้

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาดารปฏิบัติงานในหน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนความสำเร็จและปัญหาต่าง ๆ ของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและความคิดเห็นไว้เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงแก้ไข การบริหารงานของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายในการสอนภาษาต่างประเทศ และคุณค่าของการบริหารงาน

ผลงานการวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้

การวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัดพระนครและธนบุรีนี้ ยังไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน แต่มีบทความหนังสือตำรา และวิทยานิพนธ์ซึ่งมีใจความใกล้เคียงกับการวิจัยเรื่องนี้ และผู้วิจัยเห็นว่าถ้าให้นำผลงานการค้นคว้าและการวิจัยของบุคคลอื่นที่มีส่วนสัมพันธ์ใกล้เคียงกับการวิจัยเรื่องนี้มากล่าวไว้ ผู้อ่านก็จะได้ทราบผลงานเพิ่มเติมและผู้สนใจทราบรายละเอียดก็จะได้อรรถกถาศึกษาต่อไป ทำให้ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะงานในหน้าที่ของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น และนำไปพิจารณา เลือก ปรับปรุง จัดทำสิ่งที่ควรจัดทำภายในสาขาวิชาของตนได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ผลงานการวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้มักจะกล่าวต่อไปนี้

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ นพรัตน์ จันทรปรรณิก^๒ ได้เขียนบทความเรื่อง "งานของหัวหน้าสาขาวิชาในโรงเรียนมัธยม" กล่าวว่างานของหัวหน้าสาขาวิชาเป็นงานใหม่ บางคนเมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสาขาวิชาแล้วทำอะไรไม่ถูก ชั่วโมงสอนยังเท่าเดิม มีที่อยู่ประการ เดียวคือไต่ลงในจรรยาบรรณตอน เสนอความดีความชอบโดยถือว่าเป็นงานพิเศษ บางคนก็นึกว่าหัวหน้าสาขาวิชาต้องมีลักษณะเด่นเป็นพิเศษจากครูอื่น ที่ควรนั้นจะคงเป็นผู้ส่งเสริมและควบคุมงานทางด้านวิชาการในสาขานั้นจะคงเป็นผู้สนับสนุนความคิดริเริ่ม ยอมรับและเผยแพร่กลวิธีสอนดี ๆ ให้ความคิดเห็นใหม่ ๆ แก่ครูในสาขาวิชา วางโครงการทำงานให้เจริญก้าวหน้าเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งหมายรวมถึงการรับผิดชอบ

^๒ นพรัตน์ จันทรปรรณิก, "งานของหัวหน้าสาขาวิชาในโรงเรียนมัธยม" ศูนย์ศึกษา, ๕ (๕ - ๑๔ กันยายน, ๒๕๐๖), หน้า ๕ - ๑๔.

งานขอสอบด้วย นอกจากนั้นยังต้อง เป็นผู้แทนฝ่ายบริหารช่วย เหลือให้ครูในสายวิชาปรับปรุง
ตนเองและงานในหน้าที่ของตนอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิบัติหน้าที่แนะทางในฐานะ เพื่อน
ครูไปด้วย ในเมื่อครูในสายวิชาต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำที่จะนำไปปฏิบัติได้
อีกทั้งหัวหน้าสายควร เป็นผู้สนใจและ เข้าใจงานของตนอย่างแท้จริง

ผลดีของการมีหัวหน้าสายวิชาคือครูได้มีโอกาสปรับปรุงการสอน โดยเฉพาะหัว
หน้าสายคงปรับปรุงตนเองก่อนคนอื่น เพื่อเป็นตัวอย่างและมีความสามารถจึงจะปรับปรุงการ
สอนของคนอื่นในสายวิชาของตนได้ ทำให้หัวหน้าสายวิชาได้รับความรักชอบมากขึ้น นอกจาก
นี้ยังต้อง เข้าสอนแทนเมื่อครูประจำวิชาลาหรือขาด เมื่อมีการอบรม หัวหน้าสายวิชาต้อง
เข้าร่วมควบเสมอ เพื่อเพิ่มความรู้งานขวางให้ได้ความคิดเห็นใหม่ ๆ ทำให้มีความคิดถี่ๆ

มีปัญหบางประการ เกี่ยวกับหัวหน้าสายวิชา คือหัวหน้าสายวิชาบางคนมีวุฒิทาง
วิชาการน้อยกว่าครูในสายวิชาของตน อาจมีปมค้อยเพราะไม่อาจตอบคำถามทางวิชาการ
ได้ ทำให้ขาดความศรัทธาและความร่วมมือ อย่างไรก็ตามหัวหน้าสายวิชาต้อง เอาใจใส่
ในการสอนของครู ปลีกเวลาดูการสอน สาคึกการสอน จักลำดับความดีความชอบของครูใน
สายวิชา วัตถุประสงค์ของตนเองและให้บริการต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้

การให้บริการด้านวัสดุอุปกรณ์การสอนแก่ครูในสายวิชา ต้องคำนึงถึงความ
เหมาะสมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับตามหลักสูตร แต่ละชั้น จัดบริการการ เปิดใช้แก่
ครูในสายวิชาได้สะดวก นอกจากนั้นยังต้องรู้จักเก็บรักษาให้ใช้ได้ยาวนาน ๆ และหลาย ๆ ครั้ง
สมกับทุนที่ใช้สร้างและจัดหา มา พร้อมกับจัดทำบันทึก เกี่ยวกับอุปกรณ์ที่สร้างเพิ่มเติมแต่ละปี
เก็บไว้ เป็นหลักฐาน

เกี่ยวกับหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือค้นคว้า ของที่พิจารณาได้ได้นั้นเนื้อหาที่ละเอียด
ออกไป ทำให้ความรู้ในแต่ละวิชาแตกฉานลึกซึ้ง เนื้อหาอยู่ในขอบข่ายของหนังสือแบบเรียน
หนังสือบางอย่างก็อาจขอได้เปล่าหรือซื้อได้ในราคาถูก

ความรับผิดชอบของหัวหน้าสายวิชา เกี่ยวกับการวัดผลนั้น นอกจากจะดูแลการเก็บ
คะแนนให้เป็นไปตามระเบียบแล้ว ทุกครั้งที่มีการสอน หัวหน้าสาย เป็นผู้รวบรวมขอสอบ ดูแล

ความถูกต้องและเหมาะสมเสียก่อน ปกติครูใหญ่จะมอบให้หัวหน้าสายวิชาดูแลการออกข้อสอบ
ก็เลือกนักเรียนเขาเรียนด้วย ซึ่งจะต้องจัดแบ่งให้ครูในสายวิชารับผิดชอบบางบุคคล
ควบ

สรุปแล้วหัวหน้าสายวิชาจะต้องรับผิดชอบในงานของสายวิชา ทั้งในด้านการสอน
การวัดผล อุปถัมภ์และการจัดบุคคลากรทั้งนี้งานจะสำเร็จได้ก็ด้วยสติโดยความร่วมมือของครู
ในสายวิชานั้นเอง

ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ วิกา เพ็ญเพียร^{๓)} ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง " บทบาทของ
หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีพ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี "
โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ ๒๒ คน ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ ๖๕ คน
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ รวม ๒๒ แห่ง จากผลการวิจัยพบว่า

- ๑. หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนต่าง ๆ มีชั่วโมงสอนเฉลี่ย ๑๕ ชั่วโมงต่อ
สัปดาห์ งานของหัวหน้าวิชาส่วนมากอยู่ในระยะเริ่มต้น ตำแหน่งนี้แต่งตั้งเป็นการภายใน
เท่านั้น จึงไม่ได้รับมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบที่แน่นอน เกี่ยวกับงานในหน้าที่และ
ความรับผิดชอบของหัวหน้าวิชา วิกา เพ็ญเพียร ได้พบว่า มีงานที่หัวหน้าวิชาจัดทำเอง
อย่างสูงไม่เกินร้อยละ ๑๕ ของงานทั้งหมด งานที่หัวหน้าวิชาไม่เคยทำเลยได้แก่การเชิญ
วิทยากรมาให้ความรู้แก่ครู และไม่เคยมีการประชุมเพื่อดำเนินการจัดตั้งชุมนุมคณิตศาสตร์เลย
- ๒. สิ่งที่สำคัญของการให้หัวหน้าวิชาจัดทำมากที่สุดคือการจัดซื้อและจัดหาอุปกรณ์
การสอนตามโปรแกรมของหลักสูตรใหม่มากขึ้น และต้องการคำแนะนำในด้านการใช้อุปกรณ์
เหล่านั้นอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเสนอแนะว่า เมื่อผู้บริหารงานโรงเรียนเห็นประโยชน์ในการ
มีหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อแบ่งเบาภาระ ก็ควรพิจารณาจัดทำโดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือก

^{๓)} วิกา เพ็ญเพียร, " บทบาทของหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย สายอาชีพ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี " วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔.

ให้โลกหันหน้าวิชาที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และถาวรแก่งตั้ง เป็นทางการ พร้อมทั้งมอบอำนาจและความรับผิดชอบให้ เพื่อจะได้ปฏิบัติงานให้บังเกิดผลคืออย่างจริงจัง หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ควร จะได้รับการยอมรับเพื่อจะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีเดียวกันนี้ จันทรจ์ สุขาพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง " บทบาทของหัวหน้า ฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัดครู " โดยสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัด ครู ๓ แห่ง ในจังหวัดพระนครและธนบุรี และใช้แบบสอบถามสำรวจข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัดครู ๓ แห่งในจังหวัด พระนครและธนบุรี และใช้แบบสอบถามสำรวจข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัดครูทั้งหมด ที่ผลิตครูต่ำกว่าปริญญาตรี รวม ๒๗ แห่ง เกี่ยวกับงานในหน้าที่และปัญหาในการปฏิบัติงานของฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ผล การวิจัยสรุปได้ว่า

อาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ บอกรับว่าหัวหน้าฝ่ายวิชาการมีหน้าที่กำหนด นโยบาย และวางโครงการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ประสานงานทางวิชาการ เป็นผู้จัดอาจารย์ สอนวิชาต่าง ๆ จัดบริการและความช่วยเหลือทางวิชาการให้แก่อาจารย์และนักเรียน ควบคุม ดูแลและปรับปรุงการเรียนการสอน ติดตามผลงานและประเมินผลการปฏิบัติงานของฝ่ายวิชา การ

ปัญหาสำคัญของหัวหน้าฝ่ายวิชาการ คือ สถาบันฝึกหัดครูยังไม่มีภาระจรรยาบรรณ ให้แก่ฝ่ายวิชาการ และสถาบันส่วนมากยังขาดอาจารย์ที่มีคุณวุฒิและความสามารถ ขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์การสอน และอาคารเรียน และหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนมากไม่สนใจศึกษา ไม่ สนใจบันทึกปัญหาและข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานไว้ เป็นหลักฐาน และไม่สนใจที่จะรายงาน

จันทรจ์ สุขาพันธ์, " บทบาทหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัดครู " วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มตามันฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๐๔.

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังเสนอแนะว่า ควรให้อาจารย์ใหญ่วางแผนงานอย่างรอบคอบ และมอบอำนาจบริหารงานตามความจำเป็นแก่หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ และจัดหาเครื่องมือใช้สอย ให้เพียงพอสำหรับการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรวิทยาลัย ในวิทยาลัยครูใหญ่ ๆ ควรมีผู้ช่วย หัวหน้าฝ่ายวิชาการอีกคนหนึ่ง นอกจากนี้ ฝ่ายวิชาการควรมีการประชุมปรึกษากันเป็นประจำ ทุกเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ไขปัญหา และประสานงาน ควรมีการวัดผลเป็นระยะๆ และรายงานความเจริญก้าวหน้าของงานให้อาจารย์ใหญ่ทราบอย่างสม่ำเสมอ

ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ พิมลพรรณ เคนะเจริญ^๕ ได้เสนอแนวทางให้หัวหน้าสายวิชา ทราบถึงหน้าที่ของตนและแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนในสายวิชาทั้งในสถานตัวครูและคานักเรียน ใกล้เคียงถึงหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาไว้ดังต่อไปนี้

๑. การเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน
 - ก. พิจารณาศึกษารายละเอียดของหลักสูตร ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน และหนังสือประกอบ
 - ข. เสนอการจัดตัวครูเข้าสอนในแต่ละชั้น และเสนอความดีความชอบของครูในสายวิชาให้อาจารย์ใหญ่ได้พิจารณา
 - ค. ประเมินผลและวิจัยผลงานเมื่อสิ้นปีการศึกษา ชี้แจงปัญหาและเสนอแนะการแก้ไขข้อบกพร่องในปีก่อน ร่วมวางแผนงานในปีต่อไปกับครูในสายวิชา
๒. งานคานักนิเทศและปรับปรุงการสอนของครูในสายวิชา
 - ก. จัดปฐมนิเทศครูใหม่
 - ข. ช่วยดูแลนักเรียนฝึกสอน ทั้งในการสอนและการปกครอง
 - ค. แนะนำครูในสายวิชา เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ประมวลการสอน และหนังสือแบบเรียน

^๕ พิมลพรรณ เคนะเจริญ, "คุณลักษณะและหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชา" วารสารวิสามัญศึกษา, ๓ กรกฎาคม ๒๕๐๔, หน้า ๒๔ - ๒๖.

- ง. สาธิตการสอนแก่ครูในสิ่งที่ครูยังสอนไม่คล่อง
 - จ. คัดต่อวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิในสายวิชาใหม่มาแนะนำ บรรยาย อภิปรายชี้แจงแก่ครูผู้สอน และแก่นักเรียน โดยหัวหน้าสายวิชาเป็นผู้กำหนดหัวข้อเรื่องให้
๓. งานด้านการควบคุมดูแลการสอนของครูในสายวิชา
- ก. แนะนำครูเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตร วิธีสอน วิธีวัดผล การเก็บคะแนน
 - ข. หาวิทยากรชาวต่างประเทศมาให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนเป็นการเพิ่มกิจกรรมนอกเวลาเรียน
 - ค. เข้าสอนแทนในเมื่อครูในสายวิชาขาดสอน
๔. งานและกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดบริการงานวัสดุอุปกรณ์
- ก. ร่วมจัดทำอุปกรณ์การสอนกับครูในสายวิชา
 - ข. ซื้อมือหนังสือประกอบการเรียนการสอน และหนังสือสารคดีไว้ในห้องประจำสาขาวิชา
 - ค. จัดภาพสไลด์ เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง เครื่องทดลองและแนะนำวิธีใช้แก่ครูผู้สอนด้วย
๕. งานด้านการส่งเสริมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน
- ก. แนะนำให้ครูผู้สอนตรวจสอบความคืบหน้าของนักเรียน เพื่อทราบความเคลื่อนไหวในชั้นการเรียนของนักเรียน และรู้วิธีการสอนของครู
 - ข. แนะนำวิธีตรวจงาน และการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด หรือทดลองปฏิบัติให้มากขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสแสดงออก
 - ค. ส่งเสริมการใจของสมุด มอบหมายให้ครูช่วยแนะนำและส่งเสริมการอ่านและศึกษาค้นคว้างานด้วย
 - ง. จัดการประกวดผลงาน เช่น การประกวดเขียนเรียงความ การทดลอง การประดิษฐ์ การสร้างเครื่องมือ ให้นักเรียนแต่ละห้องได้แข่งขันและค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ

- จ. มีเวลาที่จะตรวจสอบงานของนักเรียนในสาขาวิชา เดือนละครั้ง
๒. งานและกิจกรรมเกี่ยวกับการติดต่อและงานด้านธุรการ
 - ก. ติดตามความเคลื่อนไหวด้านวิชาการจากหน่วยศึกษานิเทศก์ จากกรมและจากกองที่ตนสังกัด
 - ข. เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับงานในหน้าที่ เพื่อนำมาปรับปรุงวิชาการของโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างทันกับเหตุการณ์
 - ค. เป็นสื่อกลางติดต่อระหว่างครูใหญ่กับครู และติดต่อระหว่างกระทรวงกับโรงเรียนในด้านวิชาการ
 - ง. ส่งเสริมสมาคมครูและยุปการของ
๓. ความคิดเห็นทั่วไป เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล
 - ก. รับฟังความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียน
 - ข. มอบหมายและแบ่งงานสอนแต่ละชั้นให้ครูตามความถนัด และความสามารถของครู

ในปีเดียวกันนี้ กรมวิสามัญศึกษา^๒ ได้เห็นความสำคัญของหัวหน้าสายวิชา ได้ปรับปรุงการบริหารวิชาการในโรงเรียนโดยจัดให้มีการจัดหัวหน้าสายวิชาขึ้นในโรงเรียนได้มีคำสั่งเกี่ยวกับวิธีการแต่งตั้งหัวหน้าสายวิชาและรองหัวหน้าสายวิชา และได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของครูหัวหน้าสายวิชาไว้ ดังนี้

๑. วางแผนการสอนและการปฏิบัติงานอื่น ๆ ของสายวิชาร่วมกับครูในสายให้เป็นไปตามความหมายของหลักสูตรและนโยบายของโรงเรียน

^๒ คำสั่งกรมวิสามัญศึกษา ที่ ว.ส. ๒๕๓/๒๕๐๕, เรื่องวิธีการแต่งตั้งหัวหน้าสายวิชาและรองหัวหน้าสายวิชา หน่วยศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (อัครสำเนา).

๒. ให้คำแนะนำหรือนิเทศครูในสายวิชาเกี่ยวกับหลักสูตร ประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน และหนังสืออ่านประกอบ การใช้อุปกรณ์การสอน วิธีสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สัมพันธ์กับวิชานั้น ๆ

๓. ควบคุมดูแลเรื่องการวัดผลใหญ่ของหลักสูตรการวัดผล และให้เป็นไปตามระเบียบและรวบรวมสถิติผลการสอบของนักเรียนไว้ เป็นหลักฐาน

๔. ควบคุมดูแลครูในสายวิชาให้ดำเนินงานไปตามแผนงานที่วางไว้ และจัดครูสอนแทนในกรณีที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ มอบหมาย

๕. ประชุมครูในสายวิชาโดยสม่ำเสมออย่างน้อย เดือนละครั้ง เพื่อปรับปรุงงานหรือร่วมกันแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวัดผล และปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของโรงเรียน

๖. ส่งเสริมให้ครูในสายวิชาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้นเสมอ ทั้งนี้โดยไม่เสียราชการ

๗. คุุดูแลรักษาห้องประจำวิชา และพัสดุครุภัณฑ์ ตลอดจนอุปกรณ์การสอนในสายวิชานั้น ๆ

๘. ประเมินผลงานของสายวิชา สรุปการรายงานการปฏิบัติงาน และเสนอข้อคิดเห็นของครูในสายวิชานั้น ๆ ให้ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ทราบ

๙. เสนอความคิดเห็นต่อครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ เพื่อประกอบการพิจารณาความดีความชอบของครูในสายวิชานั้น ๆ

ในปีเดียวกันนี้ นพรัตน์ จันทรปรรณิก^๗ ได้เรียบเรียงเอกสารประกอบการอภิปรายเรื่อง " บทบาทของครูหัวหน้าสายวิชา " ไว้ดังนี้

^๗ นพรัตน์ จันทรปรรณิก, " บทบาทของครูหัวหน้าสายวิชา " เอกสารประกอบการอภิปราย หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมวิสามัญศึกษา, พ.ศ. ๒๕๐๕, หน้า ๑-๓ (อัครสาเนา).

ตำแหน่งครูหัวหน้าสาขาวิชา เป็นตำแหน่งที่สำคัญ มีครูอยู่ในสาขาวิชามากบ้าง น้อยบ้าง ตามขนาดของโรงเรียน จึงต้องเลือกผู้ที่มีความสามารถในการ เป็นผู้นำ และมีมนุษยสัมพันธ์ดี การเลือกหัวหน้าสาขาวิชาอาจจะเลือกโดยวิธีให้ครูในสาขาวิชาด้วยกันพิจารณาเลือกหัวหน้าสาขาวิชาที่เหมาะสม หรือโดยความเห็นชอบของอาจารย์ใหญ่แต่ผู้เดียวก็ได้ แก่หัวหน้าสาขาวิชาควรเป็นผู้ที่เพื่อนร่วมงานยอมรับนับถือและมีหลักวิชาดี การแบ่งงานเป็นส่วนส่วนแบบมีหัวหน้าสาขางานนี้ ถ้าอาจารย์ใหญ่เป็นผู้แต่งตั้งหัวหน้าสาขาขึ้นเอง จะต้องพิจารณาหัวหน้าสาขางานด้วยความรอบคอบ เพราะถ้าหัวหน้าสาขาคงคนใดทำงานช้าหรือทำไม่ดี สาขาวิชานั้นก็จะไม่ก้าวหน้าและก่อกวนความก้าวหน้าของสาขาวิชาอื่น ๆ อีกด้วย

สิ่งแรกที่ครูใหญ่ควรทำคือ กำหนดบทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาไว้อย่างกว้าง ๆ ว่ามีหน้าที่อะไร และผู้ร่วมงานหรือลูกสาขาคงต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง เพื่อการดำเนินงานจะได้มีระเบียบและมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน หัวหน้าสาขาในกลุ่มโรงเรียนส่วนกลางของประเทศไทย ได้ร่วมกันพิจารณากำหนดหน้าที่ของครูหัวหน้าสาขาวิชาไว้ ๔ ประการคือ

๑. ตรวจสอบทิศทางการสอนของครูในสาขาวิชา
๒. เก็บคะแนนและตรวจข้อสอบในการ สอบซ่อมและสอบไล่
๓. ให้ความช่วยเหลือครูในด้านเนื้อหาวิชาและวิธีสอน
๔. จัดครูสอนแทนครูที่ขาดเป็นระยะยาว
๕. ขออุสุมุคแบบฝึกหัดของนักเรียน เป็นครั้งคราว
๖. ประชุมครูในสาขาวิชาภาคละครั้ง เป็นอย่างน้อย
๗. ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามโครงการของโรงเรียน
๘. ประสานงานกับศึกษานิเทศก์โดยตรง

นพรัตน์ จันทรบรรณิก บังไค่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของหัวหน้าสาขาวิชาไว้ดังต่อไปนี้

นี้

๑. ความรับผิดชอบการสอนในสาขาวิชา ควรมีการวางแผนงานตลอดปีและเป็นรายเทอม จัดแบ่งงานให้ครูในสาขาวิชาตามความสามารถและความถนัด รับผิดชอบในการทดสอบ

โดยเป็นผู้วางแผนในการทดสอบ ตรวจคะแนนและกำหนดคะแนนวิชาย่อย ๆ ในสายวิชา นอกจากนี้
 ยังควรนัดหมายประชุมเกี่ยวกับงานของสายวิชาเป็นระยะ ๆ และช่วยแก้ปัญหาของครูในสายวิชา
 ควบ

๒. งานด้านจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ ควรให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดหาอุปกรณ์
 ใช้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สำหรับสายวิชาที่มีห้องประจำวิชา หัวหน้าสายวิชาควรฟังเสียง
 เรื่องการจัดห้อง การใช้ให้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ การใช้อุปกรณ์ให้เหมาะสมกับระดับของ
 นักเรียน และเหมาะสมกับลักษณะของบทเรียน

๓. งานด้านการนิเทศและปรับปรุงการสอนของครู ได้แก่การแนะนำครูในสายวิชา
 ของตนในเรื่องวิธีสอน และส่งเสริมให้ครูทดลองวิธีสอนแบบใหม่ ๆ นอกจากนั้นได้แก่การ
 ประสานงานกับศึกษานิเทศก์ หรือวิทยากรอื่น ๆ ในกรณีที่ครูในสายวิชาของตนต้องการความ
 ช่วยเหลือด้านวิชาการ

๔. งานด้านการดูแลการสอนของครูในสายวิชา ได้แก่การดูแลการสอนของครูใน
 สายวิชา เป็นครั้งคราว หลังจากที่ได้ทำโครงการสอนแต่ละ เคื่อง แต่ละ เทอม แต่ละปีแล้ว นอก
 จากนั้นร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการปรึกษาหารือกันระหว่างผู้ร่วมงานในโครงการสอน

๕. งานและกิจกรรมเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนของนักเรียน เมื่อทำงานใดๆ
 เสร็จแล้ว ต้องมีการวัดผลในมันปลายแล้วเสนอแก้ไขต่อไป ถ้าทำได้ควรวิเคราะห์ข้อสอบ ทำ
 สถิติเกี่ยวกับนักเรียนสอบได้ สอบตก และเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ~~แต่ระดับชั้นว่า~~
 มีข้อบกพร่องอันใดที่ควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมบ้าง

๖. งานและกิจกรรมเกี่ยวกับการติดต่อและงานด้านธุรการ ได้แก่ เป็นผู้ประสานงาน
 ติดต่อให้ครูในสายวิชาของตนปฏิบัติงานร่วมกันด้วยดี และประสานงานกับผู้บริหาร โรงเรียน
 วางนโยบายและดำเนินงานให้สอดคล้องกับหลักการของโรงเรียน นอกจากนั้นควรมีการจัดทำ
 เอกสารแนะนำความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อครูในสายวิชา หรือร่วมมือกับบรรณารักษ์ในการจัดหา
 หนังสือเข้าห้องสมุดให้เหมาะสมกับสายวิชา

ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ กาญจนา จงรักษ์ " ใ้ทำการวิจัยเรื่อง " บทบาทของผู้ช่วย
 อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ ในจังหวัดพระนครและ
 ธนบุรี " ผู้วิจัยได้ดำเนินงานโดยส่งแบบสอบถามไปยังผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการจำนวน
 ๕๐ คน และหัวหน้าสาขาวิชาจำนวน ๒๒๐ คน ในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ
 ในจังหวัดพระนครและธนบุรี รวม ๕๐ โรงเรียน สรุปผลการวิจัยที่สำคัญได้ดังนี้ คือ

๑. ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการมีชั่วโมงสอนเฉลี่ย ๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ
 ชั่วโมงปฏิบัติงานในหน้าที่ ๑๕ ชั่วโมงต่อสัปดาห์

๒. งานในหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ส่วนมากจัดทำด้วยตนเอง
 ซึ่งได้แก่ การบริหารบุคคลกรฝ่ายวิชาการ การนิเทศการสอน การควบคุมดูแลการสอนของครู
 อาจารย์ การวัดผลนักเรียน การติดตามผลและประเมินผลงาน การติดต่อและประสานงาน และ
 การดูแลการฝึกสอนของนิสิต ส่วนงานที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการมักมอบหมายให้ผู้อื่นจัดทำ
 ได้แก่ การจัดหาและซื้ออุปกรณ์การสอน และการส่งเสริมการ เรียนของนักเรียน

๓. เพื่อให้ได้ผลงานด้านวิชาการที่ดี หัวหน้าสาขาวิชาส่วนมากมีความเห็นว่า ผู้ช่วย
 อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการควรวางแผนงานร่วมกับตน แล้วมอบหมายอำนาจให้ทำโดยเด็ดขาด
 นอกจากนี้ควรติดตามผลงานอย่างใกล้ชิดอีกด้วย

๔. ลักษณะสำคัญของผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการที่หัวหน้าสาขาวิชาต้องการ คือ
 มีความรู้ดี และพยายามหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ พร้อมทั้งจะให้คำปรึกษาแก่ครูอาจารย์ในแง่
 ต่าง ๆ ทางวิชาการได้ และมีความจริงใจในการพูดจาบอกข้อบกพร่องอย่างเหมาะสม และรู้จัก
 ทำในโอกาสอันควร

" กาญจนา จงรักษ์, " บทบาทของผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการในโรงเรียน
 รัฐบาลระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัดพระนครและธนบุรี " วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
 มหามานักศึก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒ .

ในปีเดียวกันนี้ เพ็ญแข บุญสีห์^๘ ได้ทำการวิจัยเรื่อง " บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพระนคร - ธนบุรี " โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าหมวดวิชา ๕๕๒ คน ครูใหญ่ ๕๗ คน ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา และองค์การบริหารส่วนจังหวัด จากผลการวิจัยพบว่า มีลักษณะงานในหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งได้เป็น ๑๐ ประการคือ

๑. การเตรียมการก่อนเปิดภาคเรียน
๒. งานด้านนิเทศการสอน
๓. งานด้านการควบคุมการสอน
๔. การจัดหา เก็บรักษาและบริการอุปกรณ์
๕. การอบรมแนะแนวและส่งเสริมนักเรียน
๖. การวัดผลนักเรียน
๗. งานด้านวิชาการ
๘. การประเมินผลครู
๙. งานด้านการส่งเสริมครู
๑๐. งานด้านการบริหารงานบุคคล

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูหัวหน้าหมวดวิชากับความคิดเห็นของครูใหญ่ เกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาปรากฏว่า ความคิดเห็นของครูทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ในปีเดียวกันนี้ ดร. พันธุ์ หันนาคินทร์^{๑๐} ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีหัวหน้าแผนกวิชาไว้ ๒ ประการคือ

^๘ เพ็ญแข บุญสีห์, " บทบาทของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดพระนคร - ธนบุรี " วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒.

^{๑๐} พันธุ์ หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒), หน้า ๕๗.

๑. ช่วยส่งเสริมการสอนในแผนกวิชาของตนให้ดียิ่งขึ้น หัวหน้าแผนกวิชาย่อมมีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า จึงสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ครูในแผนกวิชาของตนได้
๒. ช่วยประสานงานระหว่างแผนกวิชาต่าง ๆ ในสายเดียวกันให้บรรลุประโยชน์ดังกล่าว

หัวหน้าแผนกวิชาที่มีหน้าที่ดังนี้คือ

๑. ดำเนินการจัดทำประมวลการสอนในแผนกวิชาของตน
๒. คุนแลความสัมพันธ์ทางวิชาการกับแผนกวิชาอื่น ๆ 005204
๓. จัดหาตำรา เว็บบ หรือหนังสือประกอบการเรียนการสอน
๔. ช่วยเหลือแนะนำครูใหญ่ในการจัดหาครูใหม่
๕. กำหนดมาตรฐาน และวิธีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนในแผนกวิชา
๖. ทำหน้าที่เฝ้าการสอนแก่ครูในแผนกวิชาของตน
๗. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของแผนกวิชาสำหรับการติดต่อกับแผนกวิชาอื่น ๆ

ในต่างประเทศมีผู้วิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาไว้เป็นจำนวนมาก จะได้นำมาเสนอแนะที่เกี่ยวกับและ เป็นประโยชน์แก่การวิจัยนี้โดยตรงดังต่อไปนี้

ใน ค.ศ. ๑๙๖๐ Howard Frankin Aldmon ^{๑๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Critical Behavioral Requirements of Heads of Departments" โดยวิธีแจกกระดาษใหญ่ตอบบรรยายพฤติกรรมหรือสภาพการณ์ที่หัวหน้าแผนกวิชาใช้ในการปฏิบัติ

^{๑๑} Howard Frankin Aldmon, "Critical Behavioral Requirements of Heads of Departments," Dissertation Abstracts, vol. XX, No. 8, 1960. pp. 3138 - 9 .

ต่อพวกเขา ในการให้บริการ และกิจกรรมต่าง ๆ และให้เหตุผลด้วยว่า ทำไมเขาจึงรู้สึกว่าเป็นพฤติกรรมที่ใช้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุดหรือน้อยที่สุด เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลออกมา จากคำตอบของอาจารย์ในสถาบันชั้นอุดมศึกษา ๓ แห่งแล้ว จะได้พฤติกรรมอันเป็นที่ต้องการ ๘ ข้อดังนี้

๑. หัวหน้าแผนกจะต้องกระทำกรต่าง ๆ อย่างตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ สุจริต และแสดงให้เห็นว่า มีอารมณ์มั่นคง ในการดำเนินงานการบริหาร
๒. หัวหน้าแผนกต้องจัดให้มีการวางแผนงานร่วมกัน ซึ่งหัวหน้าแผนกจะทำการวางแผน โดยจัดให้บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเพื่อจัดวางนโยบาย จัดกิจกรรม หรือโปรแกรมต่าง ๆ
๓. หัวหน้าแผนกต้องแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อบุคคลอื่น ๆ จะต้องเห็นคุณค่าของความพยายาม และประโยชน์จากบุคคลในแผนกและในโรงเรียน
๔. หัวหน้าแผนกต้องแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และส่งเสริมผู้อื่นให้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการแก้ปัญหาด้วย
๕. หัวหน้าแผนกต้องตระหนักว่า การเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และควรพยายามให้การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นไปตามความต้องการของแผนก อย่างไรก็ตามควรเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปคิดว่า เปลี่ยนโดยทันทีทันใด
๖. หัวหน้าแผนกคิดคอกับทุกคนได้อย่างเสรี และอย่างมีประสิทธิภาพโดยตระหนักว่า การที่จะบรรลุผลของความพยายามสูงสุดได้ก็โดยที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมได้รับทราบเรื่องราวโดยทั่วถึงกัน
๗. หัวหน้าแผนกให้ความมั่นคงด้านเงินทุนเพียงพอ แบ่งปันความรับผิดชอบต่างๆ และจัดโปรแกรมส่วนตัวให้ก็ได้โดยจะไม่บั่นทอนการให้บริการที่สำคัญ ๆ

เกี่ยวกับตำแหน่งหัวหน้าสายวิชา นักการศึกษาที่สนใจได้แสดงความคิดเห็นในหนังสือและคำกรา เป็นจำนวนมาก อาทิเช่น Neagley^{๑๖} นักการศึกษาผู้หนึ่งโลกกล่าวถึงหัวหน้าสายวิชาไว้ดังนี้

หัวหน้าสายวิชา เป็นตำแหน่งที่ได้รับความเชื่อถือในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ มาหลายปีแล้ว ในบางโรงเรียนหัวหน้าสายวิชา เป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งขึ้นอย่างถาวร บางโรงเรียนก็เลือกขึ้นมา และในบางโรงเรียนตำแหน่งหมุนเวียนกันไป หากไม่คำนึงถึงชื่อตำแหน่งหรือวิธีการคัดเลือกตัวบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าสายวิชาก็มีบทบาทที่มีค่าในโครงการนิเทศการสอน

เนื่องจากหัวหน้าสายต้องสอนด้วย จึงเป็นการง่ายที่จะรักษาสัมพันธภาพอันดีกับครูอื่น ๆ ในสายวิชา ครูที่ยังไม่มีประสบการณ์ก็พร้อมที่จะเข้าไปหาเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำและขอความช่วยเหลือ ครูส่วนมากเคารพความสามารถของหัวหน้าสายวิชาทั้งในฐานะเป็นครูผู้สอน และในฐานะเป็นผู้นำ

หัวหน้าสายวิชา โดยตำแหน่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบทั้งในด้านการสอน และการนิเทศดังนี้

๑. ทำการสอนให้ เป็นตัวอย่างที่ดี และสามารถสาธิตการสอนได้ด้วย
๒. จัดหาวัสดุและคำมกแตกต่าง ๆ ที่จะทำให้การสอนดีขึ้น
๓. ไปเยี่ยมห้องเรียน ทำงานร่วมกับครูอื่น ๆ แนะนำแหล่งวิทยากรต่าง ๆ จัดทัศนศึกษา จัดหาวัสดุทัศนวัสดุที่เหมาะสมให้
๔. ร่วมมือกับครูในสายวิชาในการพัฒนาหลักสูตร และประมวลการสอน
๕. จัดปฐมนิเทศ และช่วยเหลือครูใหม่

^{๑๖}

Neagley, Ross. L. and N. Dean Evans, Handbook for Effective Supervision of Instruction, Englewood Cliffs, N.J. Prentice Hall Inc., 1964. pp. 106 - 107.

๖. เสนอแนะและจัดหาครูใหม่มาสอนแทนครูที่ขาด
๗. ถ้าหากมีการฝึกสอนภายในโรงเรียนให้ความช่วยเหลือ
๘. ให้คำปรึกษาแก่ครูในเรื่องส่วนตัวและ เรื่องการสอนที่อาจจะมึนผล

กระทบกระเทือนขวัญและจิตใจ ตลอดจนประสิทธิภาพทางการสอน

๙. ยอมรับ ส่งเสริม และกระตุ้นครูให้มีความคิดริเริ่ม
๑๐. จัดให้มีการประชุมในสาขาวิชาอย่างสม่ำเสมอ
๑๑. รับผิดชอบที่เป็นสื่อกลางสำหรับติดต่อกันภายในสาขาวิชา
๑๒. ช่วยเหลือครูในสาขาวิชา ค้นหาและทำการวิจัยแบบปฏิบัติ (Action - Research)
๑๓. ส่งเสริมครูใฝ่ช่วยครู เลือกลงและนำกิจกรรมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ เช่น กิจกรรมของชมรม โปรแกรมการประชุม และการประชุมปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินอาชีพ
๑๔. ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งคนแรกแก่ครูที่มีปัญหาทางอารมณ์ เป็นวินัย
๑๕. ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินพิจารณา เกี่ยวกับนักเรียนที่สมัคร เรียนในสาขาวิชาของตน
๑๖. ช่วยในโปรแกรมการแนะแนว
๑๗. เป็นผู้นำในการวางแผนโครงการทดสอบ

Neagley ยังให้ความเห็นต่อไปอีกว่า ในโรงเรียนมัธยมส่วนใหญ่ ไม่ปรากฏว่า มีการจัดการบริหารวิชาอย่างอื่น นอกจากติดตามสาขาวิชา ตำแหน่งของหัวหน้าสาขาวิชาในโรงเรียนมัธยมจึงนับว่าเป็นตำแหน่งที่สำคัญ เพราะ เป็นคนที่สร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้หน้าเรียน หัวหน้าสาขาวิชาต้องมีความสามารถหลายด้าน และเป็นบุคคลที่รับผิดชอบได้ทุกด้าน ขอสำคัญของ เขาใจและเห็นคุณค่าของงานของตนอย่างแท้จริง การเรียนการสอนจึงจะประสบผลดี หัวหน้าสาขาวิชาควรจะมีประสบการณ์ของตนเองและของครูผู้ร่วมงานอยู่เสมอ เพื่อจะได้แก้ไขข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานได้ทันเวลาที่ ผู้ที่จะ เป็นหัวหน้าสาขาวิชาได้ก็จะต้องเป็นผู้ทรงวิบุลชีพอดควร มีความรู้รอบตัวกว้างขวาง มีความรู้ในดานวิชาการที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี มีความสามารถและมีประสบการณ์ในการสอนมานานพอควร มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และ เปิดโอกาสให้ครูแต่ละคนใช้ เหน็ดเหน็ดในการปฏิบัติงานได้ต่าง ๆ กัน อันจะทำให้หน้าที่ในการให้การศึกษามีประสิทธิภาพ ประสบผลดีตามความมุ่งหวัง

ในค.ศ. ๑๙๖๘ Hullian D. Cotton ได้เขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง A Study to Determine the Role of the Director of Instruction and Curriculum in Selected Alabama School Systems. โดยวิธีการสัมภาษณ์และใช้แบบบันทึกเสียง ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลที่จะสรุปผลและให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับบทบาทของผู้อำนวยการสอนและหลักสูตรไว้ดังนี้

๑. ผู้อำนวยการสอนและหลักสูตร และผู้ตรวจการศึกษาคงจะจำกัดหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ของผู้อำนวยการไว้ให้แน่ชัด
๒. ทั้งผู้อำนวยการและผู้ตรวจการศึกษาคงร่วมกันกำหนดลักษณะงานของผู้อำนวยการ และจำกัดขอบเขตเรื่องงานของผู้อำนวยการสอนและหลักสูตร ตลอดจนความสัมพันธ์ของบุคคลในคณะควม
๓. ผู้เขียนวิทยานิพนธ์เสนอว่า ตำแหน่ง "ผู้อำนวยการสอนและหลักสูตร" คงจะโตขึ้นมาใช้และปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะตำแหน่งนี้มีอยู่หรือได้รับการแต่งตั้งขึ้นไว้แล้ว
๔. ผู้อำนวยการควรมีความรับผิดชอบในขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่จะมีผลให้โปรแกรมการสอนและหลักสูตรบรรลุผลดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้
๕. บทบาทของผู้อำนวยการ คือเป็นผู้นำของโปรแกรมการสอนและหลักสูตร ร่วมกับกลุ่มครูผู้สอน อาจารย์ใหญ่ ศึกษานิเทศก์ และผู้ร่วมงานของตนเอง
๖. ผู้อำนวยการควรมีความรู้และเข้าใจเรื่อง ความต้องการ ความสนใจ และความไม่พอใจของชุมชน เพื่อให้ตรวจสอบตราโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพที่สุดของโรงเรียนได้โดยตลอด
๗. ผู้อำนวยการควรได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญคนหนึ่งในห้องของผู้บริหารส่วนกลาง

๑๗

Hullian D. Cotton, "A Study to Determine the Role of the Director of Instruction and Curriculum in Selected Alabama School Systems," Dissertation Abstracts, vol.30, No. 8, 1969. p. 3219 - A.

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ปัญหาที่โครงการจะวิจัย คือ โครงการที่จะศึกษาถึง " บทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ในจังหวัดพระนคร - ชนบุรี "

ในการวิจัยนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อที่จะ

- ๑. ศึกษาพื้นฐานและประสบการณ์ของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ
- ๒. ศึกษาบทบาทหรือการปฏิบัติกิจการตามหน้าที่ และความรับผิดชอบของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- ๓. สสำรวจความคิดเห็นของครู - อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับคุณภาพของการปฏิบัติกิจการตามต่าง ๆ ของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ
- ๔. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ อันจะได้เป็นแนวทางเสนอแนะให้หัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษปรับปรุงงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนให้บัง เกิดผลดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ๔ ข้อดังนี้

- ๑. ศึกษาถึงการปฏิบัติกิจการตามหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ เฉพาะในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ในจังหวัดพระนคร - ชนบุรี เท่านั้น
- ๒. ศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ เกี่ยวกับคุณภาพของการปฏิบัติงานในหน้าที่ของหัวหน้าสาขาวิชา ในพื้นที่ได้แก่ครูผู้สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ทุกระดับชั้น รวม ๒๐๐ คน ใน ๕๐ โรงเรียน

๑. ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่ไต่จากหัวหน้าสายวิชา และครูผู้สอนภาษาอังกฤษ จะถือว่าไต่จากผู้มีตำแหน่งหรือผู้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสายและครูผู้สอนภาษาอังกฤษในปีการศึกษา ๒๕๑๓ เท่านั้น

๔. จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน ๔๐ คน และครูผู้สอนภาษาอังกฤษจำนวน ๒๒๐ คน รวมประชากรทั้งสิ้น ๒๖๐ คน จากโรงเรียนทั้งถาวรแล้วในข้อ ๑ จำนวน ๔๐ โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้ข้อเท็จจริงมาทำการวิเคราะห์ การวิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นดังนี้

๑. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ ความรับผิดชอบของหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่มีอยู่ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
๒. ศึกษาวิธีเขียนแบบสอบถามที่เกี่ยวกับ "บทบาทของหัวหน้าสายวิชา" จากหนังสือตำรา และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
๓. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจัดทำเป็น ๒ ชุด ชุดหนึ่งสำหรับถามหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษ อีกชุดหนึ่งสำหรับถามครู-อาจารย์สอนวิชาภาษาอังกฤษ ลักษณะของแบบสอบถามมีดังนี้

ภาคที่หนึ่งของแบบสอบถามทั้ง ๒ ชุดเป็นข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแยกเป็นชื่อย่อ ๑๐ ข้อ

ภาคที่สองของแบบสอบถามสำหรับหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษเป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ของหัวหน้าสายวิชาแบ่งเป็นงานด้านต่าง ๆ ๑๐ ด้าน คำถามที่ใช้เป็นแบบให้เลือกตอบ (Multiple-choice questions) ซึ่งในตอนท้ายของงานแต่ละด้านจะเป็นคำถามแบบเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี (Open-end questions) เกี่ยวกับความคิดเห็น ปัญหา และข้อเสนอแนะ

ภาคที่สองของแบบสอบถามสำหรับครู-อาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษเป็นคำถามเพื่อให้นักครู-อาจารย์แสดงความคิดเห็นว่า การปฏิบัติงานแต่ละรายการของหัวหน้าสายวิชาทำได้ดีเพียงใด เป็นคำถามแบบให้ประเมินค่า (Rating Scale) ในตอนท้ายของงานแต่ละคำถามีคำถามแบบเปิดโอกาสให้ตอบโดยเสรี (Open-end questions) เช่นเดียวกับของหัวหน้าสายวิชา

๔. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษจำนวน ๔ คน และครู-อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษจำนวน ๒๒ คน ในโรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาสายสามัญที่เปิดทำการสอนตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๕ จำนวน ๔ โรงเรียน

๕. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปยังประชากรในข้อ ๔ เมื่อได้รับกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาแจกแจงความถี่และวิเคราะห์เพื่อตีความความคิดเห็นเหล่านั้น โดยคิดเป็นร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย (Mean) แล้วนำเสนอเป็นตารางและบทความ

คำจำกัดความ

๑. บทบาท หมายถึง ความรับผิดชอบและกิจกรรมที่เกี่ยวกับงานในหน้าที่ ๆ ต้องปฏิบัติโดยตรง และงานอันเกี่ยวเนื่องที่ควรจะต้องทำของหัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ

๒. หัวหน้าสายวิชาภาษาอังกฤษ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในสายวิชาภาษาอังกฤษโดยตรง ในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ

๓. ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - มัธยมศึกษาปีที่ ๕ ความหลักสูตรภาษาอังกฤษของกรมวิสามัญศึกษาก่อนต้นและตอนปลาย กระทรวงศึกษาธิการ

๔. โรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญ ที่สังกัดของโรงเรียนรัฐบาล กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เฉพาะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมจำนวนทั้งสิ้น ๘๐ โรงเรียน

ประโยชน์ของการวิจัยนี้

เป็นที่คาดหมายว่า การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่

๑. หัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษในโรงเรียนมัธยมศึกษา สายสามัญที่จะได้เห็นความสำคัญและเข้าใจถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง จะได้ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไข หรือส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านใดด้านหนึ่งในสาขาวิชาของตนให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้น

๒. หัวหน้าสาขาวิชาอาจได้สิ่งที่ค้นพบครั้งนี้เป็นข้อเท็จจริงชี้ให้เห็นปัญหาต่างๆ และขอควรแก้ไขของหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

๓. สถาบันการศึกษาสามารถจดนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับจัดการอบรมให้กับหัวหน้าสาขาวิชาหรือผู้มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านนี้ต่อไป

๔. ครูใหญ่ซึ่งจะรับตำแหน่งหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษต่อไป

๕. ผู้บริหารงานในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ จะได้ใช้ผลการวิจัยเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาเลือกและแต่งตั้งบุคคลที่เหมาะสมจะเป็นหัวหน้าสาขาวิชาภาษาอังกฤษต่อไป

๖. ศึกษานิเทศก์วิชาภาษาอังกฤษของกรมวิสามัญศึกษา จะได้ทราบถึงปัญหาข้อบกพร่อง และแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในโรงเรียน - รัฐบาล ระดับมัธยมศึกษา สายสามัญ ให้บังเกิดผลดียิ่งขึ้น